

بررسی رابطه بین دسترسی به فرصت ریاست جمهوری و توسعه زادگاه

ماشاءالله یوسفی هنومرور^۱، محمد رضا حافظ نیا^{۲*}، زهرا احمدی پور^۳

۱- دانش آموخته کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی دانشگاه تربیت مدرس.

۲- استاد جغرافیای سیاسی و ژئوپلیتیک؛ دانشگاه تربیت مدرس.

۳- استادیار گروه جغرافیای سیاسی دانشگاه تربیت مدرس.

چکیده:

این تحقیق با ارزیابی و مقایسه شاخصهای متعدد اقتصادی، اجتماعی و جغرافیایی در استانهای یزد و کرمان که زادگاه دو شخصیت سیاسی (رئیس جمهور) در سالهای اخیر بوده اند، در پی پاسخ به این سؤال بوده است که: آیا دسترسی به فرصت سیاسی مانند ریاست جمهوری باعث استفاده از امکانات ملی در جهت توسعه فوق العاده موطن و زادگاه رئیس جمهور شده است یا خیر؟ به این منظور اطلاعات و آمار شاخصهای مختلف اقتصادی استانهای فوق در دوره های ریاست جمهوری مربوط به افراد از مرکز آمار ایران جمع آوری و پردازش گردید. نتایج تحقیق نشان داد هر دو استان کرمان و یزد در شاخصهای مختلف از روند توسعه فوق العاده نسبت به میانگین های کشوری برخوردار شده اند.

واژگان کلیدی: فرصت سیاسی، یزد، کرمان، ایران، ریاست جمهوری.

Study of relation between accesses to Presidential Opportunity and birthplace development

Mash Allah Uosefy Hammerer¹, Mohammad Reza Hafeznia^{2*}, Zahra Ahmady Pour³

1- M.Sc, in Political Geography, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

2- Professor, Department of Geography, Faculty of Humanities, Tehran, Iran.

3- Assistant professor, Department of Geography, Faculty of Humanities, Tehran, Iran.

Abstract:

Comparing different economic, social and geographical parameters in Yazd & Kerman provinces have been birthplace of the two former presidents in recent years (1989- 2005), this research aims to answer this question: whether access to political opportunity such as presidential position has resulted in utilizing national facilities in order to develop birthplace of president?

Therefore information and data regarding different economic parameters in the above mentioned provinces in each presidential period from Iranian static's center were gathered and processed.

The results showed that both provinces enjoyed a higher development trend comparing to the national averages.

Keywords: political opportunity, Yazd, Kerman, Presidential

* Email: hafezn_m@modares.ac.ir

مقدمه:

سیستم اداره کشور پهناور جمهوری اسلامی ایران بسیط و متمرکز می باشد و عمده ترین ویژگی این نوع اداره کشور اتخاذ تصمیم و تقسیم منابع از مرکز به سایر نواحی است. با توجه به اینکه قانون اساسی کشور اختیارات گسترده ای به هیئت دولت بخصوص شخص رئیس جمهور داده است. این فرصت را در اختیار رئیس جمهور قرار داده تا در صورت تمایل منابع و سرمایه های ملی را به ناحیه یا مکانی که خود تشخیص می دهد هدایت نماید. این امر می تواند سبب توزیع ناعادلانه منابع و امکانات در سطح کشور گردد.

انسان نسبت به زادگاه خویش احساس دلبستگی و افتخار میکند و علاقه مند به درخشش و برجستگی آن نسبت به سایر مکانها است [۱، ص ۳۶]. این موضوع در آموزه های دین اسلام نیز مورد تاکید قرار گرفته است. که عبارت حب الوطن من الایمان جنبه قدسی و الهی به آن میدهد [۲، ص ۷۰]. اندیشمندان سیاسی نیز این مسئله را مورد نظر داشته اند چنانکه فاوست اعتقاد دارد: «مرد یا زنی که به زادگاه خود عشق نرزد و به آن افتخار نکند واجد داشتن بینشی وسیعتر نسبت به زندگی نیست تعصب محلی به خودی خود چیزی خوب و عاملی ضروری برای سعادت بشر است» [۳، ص ۲۵]. این علاقه و دلبستگی مکانی میتواند در فرایند توسعه آن نقش موثری ایفاء کند. سیاستمداران و صاحب منصبان نیز قادرند به روشهای قانونی یا غیر رسمی از فرصتهای سیاسی که در اختیار دارند در جهت توسعه

اقتصادی - اجتماعی مکانهای ویژه ای بهره برداری کنند. این امر می تواند به توسعه ناعادلانه مکانها کمک کند. و شکافهای توسعه بین مناطق گوناگون را تشدید نموده و تبعیضهای مکانی را ایجاد کند.

در الگوی حکومت جمهوری اسلامی ایران رئیس جمهور به همراه کابینه ای که به مجلس پیشنهاد میدهد قوه اجراییه و سازمانهای مالی، بودجه ای و اداری بخشهای مختلف حکومت را در اختیار دارد [۱، ص ۲۶۷]. بنابراین می تواند با استفاده از اختیارات قانونی خود از امکانات و توانهای ملی در موارد گوناگون استفاده کند. به نظر می آید در ایران علایق و دلبستگی مکانی مقامات سیاسی در تخصیص منابع و رفتار آنها تاثیر گذاشته و بر روی توسعه زادگاه آنها (استان) اثر مثبتی داشته که به صورت مستقیم و غیر مستقیم اعمال شده است. از آنجا که عدالت جغرافیایی یکی از مهمترین جنبه های رعایت عدالت در یک جامعه است و رعایت عدالت جغرافیایی در تخصیص منابع ملی موجب انسجام و همبستگی ملی بوده و می تواند امنیت و وحدت ملی را افزایش دهد، بنابراین بررسی این مسئله می تواند از تخصیص ناعادلانه منابع و اعتبارات ملی توسط صاحب منصبان جلوگیری کرده و زمینه ایجاد عدالت جغرافیایی را فراهم کند.

۱- موقعیت اختیارات رئیس جمهور در نظام سیاسی جمهوری اسلامی ایران

بر اساس قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران رئیس کشور و رئیس قوه مجریه دو مقام جدا هستند و هر یک نیز وظایف مستقلی دارند. به موجب اصل ۶۰ قانون اساسی قوه مجریه به دو طریق اعمال می شود. طریق اول که به موجب اصل ۱۱۰ و برخی اصول دیگر بخشی از امور اجرایی را مستقیماً در اختیار رهبر گذاشته و هدایت و اجرای آنها با شخص رهبر است. طریق دوم طبق اصل ۱۱۳ بر عهده رئیس جمهور نهاده شده است که مهمترین اختیارات و وظایف رئیس جمهور بر اساس اصول قانون اساسی به شرح زیر است:

۱- ریاست جمهوری پس از تصدی این سمت به موجب اصل ۱۲۲ در حدود اختیارات خود در برابر ملت، رهبر و مجلس شورای اسلامی مسئول می باشد.

۲- رئیس جمهور نسبت به اقدامات هیات وزیران در برابر مجلس مسئول می باشد (اصل ۱۳۴) و طبق اصل ۱۳۵ مسئول اقدامات کسانی که به عنوان سرپرست وزارتخانه های بی وزیر تعیین می شوند نیز می باشد.

۳- مسئولیت اجرای قانون اساسی جز در اموری که مستقیماً به عهده رهبری گذاشته شده است با رئیس جمهور است. (اصل ۱۱۳)

۴- کلیه وظایفی که قانون عادی بر عهده رئیس جمهور می گذارد باید از انجام آن سر پیچی نکند. (اصل ۱۲۲)

۵- امضای مصوبات مجلس و نتایج همه پرسی پس از طی مراحل قانونی با رئیس جمهور است و پس از امضا باید آنها را برای اجرا ابلاغ نماید. (اصل ۱۲۳)

۶- رئیس جمهور مسئولیت امور برنامه و بودجه و همچنین امور اداری و استخدامی کل کشور را مستقیماً بر عهده دارد. (اصل ۱۲۶)

۷- طبق اصل ۱۳۳ تعیین و انتخاب وزرا و معرفی آنان جهت اخذ رای اعتماد به مجلس شورای اسلامی با رئیس جمهور است.

۸- در مدتی که رئیس جمهور استعفای خود را به رهبری تقدیم نموده ولی رهبر آن را نپذیرفته است، موظف است وظایف قانونی خود را انجام دهد. (اصل ۱۳۰)

۹- بر اساس اصل ۱۲۸ امضای استوارنامه های سفرای ایران برای کشورهای دیگر و قبول استوارنامه های سفیران دیگر کشورها با رئیس جمهور است.

۱۰- رئیس جمهور می تواند در جلسات علنی مجلس شورای اسلامی شرکت کند. (اصل ۷۰)

۱۱- در شرایط اضطراری و در صورتی که رعایت امنیت ملی ایجاب کند او می تواند جلسه غیر علنی مجلس را تقاضا کند. (اصل ۶۹)

۱۲- ریاست شورای امنیت ملی با رئیس جمهور است. (اصل ۱۷۶)

۱۳- رئیس جمهور دو نفر را به عنوان نماینده خود در شورای نظارت بر سازمان صدا و سیما به منظور نظارت بر اعمال سازمان مزبور انتخاب می نماید. (اصل ۱۷۵)

۱۴- به موجب اصل ۱۱۱ در صورت تشکیل شورای موقت رهبری، یکی از اعضای آن رئیس جمهور می باشد. ضمن اینکه رئیس جمهور مخاطب حکم رهبر برای تشکیل شورای بازنگری قانون اساسی می باشد، خود نیز یکی از اعضای آن است. (اصل ۱۷۷)

۱۵- رئیس جمهور استعفای وزیر یا هیات وزیران را دریافت می کند. (اصل ۱۳۵)

۱۶- رئیس جمهور می تواند برای خود معاونانی داشته باشد. ضمناً معاون اول او با موافقت رئیس جمهور، اداره هیات وزیران و هماهنگی سایر معاونتها را بر عهده خواهد داشت. البته ریاست هیات وزیران با شخص رئیس جمهور است. (اصول ۱۲۴ و ۱۳۴)

۱۷- اعطای نشان های دولتی بر اساس اصل ۱۲۹ با ریس جمهور است [۴، صص ۱۶-۷].

با توجه به اختیارات گسترده و مهمی که تشریح شد این فرصت برای شخص رئیس جمهور فراهم شده است تا به صورت مستقیم (اصول ۱۲۶، ۱۳۳، ۱۷۵) و غیر مستقیم (اصول ۷۰، ۱۲۴، ۱۳۴) بخشی از سرمایه، امکانات وزیر ساختهای کشور را به نواحی که تمایل دارد هدایت نماید. به طوری که سبب توسعه بیشتر آن نواحی نسبت به سایر مناطق کشور گردد. که این مسئله خود می تواند در آینده بین استانها برای تصاحب پست ریاست جمهوری حساسیت ایجاد کند. در ۱۶ سال اخیر دو شخصیت سیاسی در ایران بنامهای آقایان هاشمی رفسنجانی و سید محمد خاتمی به مقام ریاست قوه مجریه رسیده اند که به ترتیب متعلق به دو استان کویری کشور یعنی کرمان و یزد بوده اند که به معرفی اجمالی آنها پرداخته می شود:

استان کرمان با مساحتی حدود ۱۸۰۴۳۴ کیلومتر مربع ۱۱٪ از وسعت کشور را به خود اختصاص داده است [۵، ص ۳]. پهنه وسیع یاد شده بین ۲۶ درجه و ۲۹ دقیقه تا ۳۱ درجه و ۵۷ دقیقه عرض شمالی و ۵۴ درجه و ۲۰ دقیقه تا ۵۹ درجه و ۳۴ دقیقه طول شرقی قرار گرفته است [۶، ص ۱۸]. جمعیت شهری استان از ۸۳۴۰۶۰ در سال ۱۳۴۵ به ۲۰۰۴۳۲۸ در سال ۱۳۷۵ افزایش یافته است و به عبارتی جمعیت شهر نشین از جمعیت روستایی پیشی گرفته است

استان یزد با ۱۳۱۵۵۱ کیلومتر مربع مساحت در مرکز ایران و بین عرض جغرافیایی ۲۹ درجه و ۵۲ دقیقه تا ۳۵ درجه و ۱ دقیقه شمالی و طول جغرافیایی ۵۲ درجه و ۵۵ دقیقه تا ۵۸ درجه و ۵ دقیقه شرقی واقع شده است. این استان محدودیتهای شدیدی در زمینه ی منابع آب دارد [۷، ص ۲۹]. جمعیت استان یزد از ۲۸۱۱۵۸ نفر در سال ۱۳۴۵ به ۸۹۱۱۳۷ نفر در سال ۱۳۸۱ رسیده است در این دوره جمعیت استان بیش از سه برابر گردیده است و همانند سایر استانهای کشور از رشد شهرنشینی بالایی برخوردار بوده است به طوری که جمعیت شهری در این دوره از ۱۲۴۵۴۲ نفر (۴۴٪) به ۶۹۳۵۵۱ نفر (۷۸٪) افزایش یافته است که در مقایسه با کشور از رشد شهرنشینی بالا تری برخوردار بوده است.

۲- مفاهیم و مباحث نظری

۲-۱ مفهوم مکان

مکان یکی از اساسی ترین مفاهیم و بنیادی ترین موضوعاتی است که مورد مطالعه جغرافی دانان قرار گرفته است. به گفته جانسون «مکان» واژه ای است دارای کاربردهای بسیار متداول، اما کمتر به معنی خاص آن دقت شده است و استعمال آن مشکلات زیادی برای جغرافی دانان به بار آورده است [۸، ص ۸]. به گفته ریچار مویر ادبیات جغرافیا درباره مکان غالبا غیرقابل فهم، مبهم و گیج کننده است [۳، ص ۳۰]. جان اوری جامعه شناس انگلیسی روی سه عامل اقتصاد، جامعه مدنی و دولت تاکید میکند و ماهیت مکان را تنها از این سه عامل جستجو میکند [۹، ص ۲۷۹]. رینولد و نایت مکان را چنین تعریف کرده اند مکان به هر قسمت از سطح زمین در هر جا که تلاشهای جمعی قابل ملاحظه ای در آن رخ داده یا خواهد داد و احساس وابستگی سیاسی به خود را در وجدان ساکنانش ایجاد کند اطلاق می شود [۱۰، ص ۲۴]. ناکس در مورد مکان معتقد است مکانها پویا، با مرزهای شناور و ویژگیهای متغیر هستند که دارای طیف گسترده ای از اثرات متقابل تولید شده توسط عوامل محیطی و انسانی می باشد. این پویایی و پیچیدگی ها بسیار مهم هستند زیرا در شکل گیری زندگی ساکنان آن اثر گذاری دارد و آهنگ زندگی روزانه مردم را تعیین می کند. در این محیط مردم می آموزند که چه کسی و چه چیزی هستند و چگونه می توانند فکر و رفتار کنند [۱۱، ص ۳].

مکانها می توانند در مقیاسهای مختلف مطرح شوند در سطح ملی مکان من کشور من است اما در موقعیتهای دیگر مکان من می تواند استان ، ناحیه یا خانه ای باشد که در آن زندگی می کنیم [۱۲، ص ۵۲]. بطور کلی میتوان گفت انسان ریشه خود را در مکان ویژه ای جستجو می کند و تعلق به مکانی پیدا میکند که در آن نیازهای اساسی و امنیت او تامین گردد [۹، ص ۲۷۴]. میرحیدر اعتقاد دارد مکانها به خاطر خصوصیتی که دارند موجب شکل گیری ماهیت و عمق ارتباط میان مردم در مکانهایی که اشغال کرده اند می شود [۱۳، ص ۱۰].

۲-۲ علائق مکانی

با تکامل دانش جغرافیا ما به مرحله ای از رشد و درک رسیده ایم که بدانیم سرزمین چیزی بیشتر از منابع درون آن یعنی مزارع، معادن و یا املاک است. و مکان چیزی بیشتر از یک موقعیت جغرافیایی روی نقشه است. گرچه جغرافی دانان کلماتی نظیرجا، مکان، محله و سرزمین را به طرق گوناگون تعبیر کرده اند. اما همواره ارتباطی روانی و عاطفی میان مردم و فضاهایی که زندگی روزمره خود را در آن گذرانده اند وجود دارد [۳، ص ۱۰]. به عبارتی رابطه انسان و سرزمین یک فرایند دو جانبه است. مردم نه تنها احساس می کنند که صاحب قطعه زمینی هستند بلکه احساس می کنند که آنها به آن زمین تعلق دارند [۳، ص ۲۰]. انسانها دارای وابستگی های مکانی، وطنی و سکونت گاهی سطح بندی شده ای هستند و هر سطحی به آنها هویت خاص می دهد. هر فرد ضمن اینکه خود را وابسته به زادگاه و بوم خود می داند در سطح بالاتر نسبت به یک شهرستان، استان و سپس کشور و حتی قاره احساس تعلق می کنند. و تعلق به یک مکان خاص شاخص آشنایی و تنظیم روابط او قرار می گیرد [۱، ص ۳۷].

به طوری که فاوست میگوید «مرد یا زنی که به زادگاه خود عشق نورزد و به آن افتخار نکند واجد داشتن بینشی وسیعتر نسبت به زندگی نیست و تعصب محلی به خودی خود چیزی خوب و عاملی ضروری برای سعادت بشر است» [۳، ص ۲۵]. افراد یا گروه های انسانی در جابجاییهای افقی وعمودی آگاهانه یا ناخودآگاه پیوسته در حفظ اصل یا بازگشت به اصل می کوشند. مهر به زادگاه دلبستگی به خاطرات فردی و تباری در محیطی ویژه و بستگیهای قومی و تربیتی اصلی را پدید می آورد که مهمترین بستر شکل گیری هویت آن فرد یا آن گروه انسانی است. توجه به بازگشت به اصل، نموده های گوناگون دارد که به نسبت زمان و مکان و انگیزه متفاوت است [۲، ص ۳۰۱].

در مجموع می توان گفت که جغرافی دانان هنگام صحبت از یک مکان به جایی اشاره می کنند که نوعی رابطه بین انسان و محیط طبیعی برقرار شده باشد. و دلبستگی هایی را برای فرد ایجاد کند خواه آن

«جا» یک محدوده کوچک مانند یک روستا، و خواه به بزرگی یک کشور و یا منطقه ای وسیع و پهناور، وجه مشترک در این است که بر تعلقات انسانی نسبت به مکان زندگی خود تاکید دارند.

۲-۳ مفهوم توسعه

توسعه فرایند پیچیده ای است که ابتدا به دست انسان و در نهایت برای انسان صورت میگیرد. و همه ابعاد زندگی فردی و اجتماعی انسان را شامل می شود و ناظر بر بهبود همه جانبه زندگی انسان است. نظر به اینکه تجزیه و تحلیل تعریف ها و نقادی آنها از حوصله این مقاله خارج است به تعاریفی که ماهیت توسعه را از دیدگاه های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بیان می کنند می پردازیم.

مایکل تودارو در کتاب توسعه اقتصادی جهان سوم میگوید «توسعه را باید جریانی چند بعدی دانست که مستلزم تغییرات اساسی در ساخت اجتماعی، طرز تلقی عامه مردم و نهادهای ملی و نیز تسریع رشد اقتصادی، کاهش نابرابری و ریشه کن کردن فقر مطلق دانست» [۱۴، ص ۱۱۵]. استراین توسعه را چنین تعریف می کند: «توسعه یعنی نو گرایی و مدرن شدن، یعنی تغییر زندگی انسان و تغییر خود انسان، توسعه یعنی بهبود ابعاد مرتبط به هم، سطح و میزان محصول و درآمد ملی، شرایط تولید، سطح زندگی (تغذیه، بهداشت، آموزش) شرایط و محیط کار، نهادها و سیاستها» [۱۵، ص ۱۴]. طبق این تعریف یک جامعه بر اساس میزان و درجه بر آورد نیاز های اساسی افرادش سنجیده می شود. گیندل برگر میگوید رشد اقتصادی به معنای تولید بیشتر است در حالی که توسعه اقتصادی شامل تولید بیشتر و تغییرات در نحوه سازمان تولید است [۱۶، ص ۷].

آوردن فهرست دیگری از تعاریف توسعه کمک بیشتری به درک مفهوم توسعه نخواهد کرد. آنچه مهم است و در اینجا مد نظر ماست این مطلب است که توسعه فرایندی چند بعدی و در بر گیرنده مجموعه ای از اهداف است.

۳- روش تحقیق:

این تحقیق با این سؤال که «آیا دسترسی به فرصت ریاست جمهوری سبب ارتقای سطح شاخصهای توسعه استانهای کرمان و یزد نسبت به میانگینهای کشوری آن شده است؟» انجام شده و از نوع تحقیق های توصیفی تحلیلی است که با استفاده از روشهای کتابخانه ای و میدانی انجام شده است. داده های مورد نیاز با صرف زمان زیادی در کتابخانه های متعدد و مراجعه مستقیم به وزارتخانه ها و ادارات کل و سازمانها میسر شده است. عمده ترین منبع اطلاعات و آمار و ارقام این پژوهش سالنامه های آماری سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور بوده است. و برای هر شاخص دو متغیر در نظر گرفته شده که ابتدا با استفاده از اطلاعات دو شاخص نسبتها محاسبه شده و سپس میانگین نسبتها در دوره های

مورد مطالعه محاسبه گردیده است. و تفاضل میانگین استانها با متوسط کشوری آن در دوره ها ملاک عمل قرار گرفته است. شاخصهای مورد مطالعه در این تحقیق ۲۰ مورد به شرح زیر می باشد:

۴- یافته های تحقیق:

۴-۱ نسبت سطح زیر کشت به هر صد کیلو متر مربع مساحت

با توجه به میانگین نسبت سطح زیر کشت به هر صد کیلو متر مربع مساحت در استان کرمان از ۲۵۰ هکتار در دوره قبل از آقای هاشمی به ۳۵۶ هکتار در دوره ریاست آقای هاشمی افزایش یافته و در دوره بعد از آقای هاشمی به ۳۷۶ هکتار رسیده است. مشاهده می شود که افزایش در دوره آقای هاشمی بسیار چشمگیر بوده است. به عبارت دیگر تفاضل آن با کشور در دوره قبل از آقای هاشمی ۵۹۸- و در دوره آقای هاشمی به ۵۰۲- رسیده، میتوان گفت که در دوره ریاست جمهوری آقای هاشمی این شاخص در استان کرمان افزایش داشته است.

در استان یزد نیز میانگین سطح زیر کشت به هر صد کیلومتر مربع مساحت از ۱۱۴ در دوره قبل از آقای خاتمی به ۱۴۰ هکتار بدون شهرستان وسیع طبس و ۹۵ هکتار با این شهرستان رسیده و تفاضل آن با متوسط کشور کاهش یافته یعنی از ۷۴۴- در دوره قبل از آقای خاتمی به ۶۷۴- در دوره آقای خاتمی (بدون شهرستان طبس) رسیده است. بنابراین در هر دو استان در دوره های ریاست جمهوریهای مزبور وضعیت این شاخص نسبت به دوره قبل از آن بهبود یافته است.

۴-۲ نسبت کود شیمیایی توزیع شده (کیلو گرم) به سطح زیر کشت (هکتار)

در کرمان این شاخص با توجه به میانگینها از ۱۹۲ کیلو در دوره قبل از آقای هاشمی به ۲۰۵ کیلو در دوره آقای هاشمی و ۲۴۷ کیلو در دوره بعد از آقای هاشمی افزایش یافته است. و از آنجا که تفاضل آن با کشور نیز از ۶۶ کیلو در دوره قبل از آقای هاشمی به ۴۷ کیلو در دوره آقای هاشمی رسیده می توان گفت که توسعه این شاخص در دوره ریاست جمهوری آقای هاشمی بهبود نداشته است. در استان یزد با توجه به میانگینها که ۵۴۹ کیلو در دوره قبل از آقای خاتمی و ۳۷۹ کیلو در دوره آقای خاتمی نشان می دهد. و با توجه به تفاضل آن با کشور که ۳۹۱ کیلو در دوره قبل از آقای خاتمی به ۱۸۲ کیلو کاهش نشان می دهد می توان گفت که این شاخص در دوره ریاست جمهوری مزبور بهبود نیافته است.

۴-۳ نسبت وام پرداختی توسط بانک کشاورزی به سطح زیر کشت

میانگینها حاکی از این است که علی رغم افزایش میزان تسهیلات کشاورزی در استان کرمان از ۲۲۵۹۸ ریال در دوره قبل از آقای هاشمی به ۱۳۱۶۶۶ ریال در دوره آقای هاشمی، اما در مقایسه با

میانگین کشوری نه تنها افزایش نشان نمی دهد بلکه با کاهش مواجه بوده به طوری که تفاضل آن با کشور از ۵۵۸۳ در دوره قبل از آقای هاشمی به ۲۳۶۹۳- رسیده است. می توان اظهار نمود که در دوره ریاست جمهوری مزبور توسعه این شاخص در مقایسه با کشور بهبود نیافته است.

اما در استان یزد وضع متفاوت است به طوری که مبلغ تسهیلات از ۴۳۶۰۲۶ ریال در دوره قبل از آقای خاتمی به ۱۹۱۳۲۶۲ ریال در دوره آقای خاتمی افزایش یافته و از جاییکه تفاضل آن با متوسط کشور از ۲۸۰۶۶۷ ریال در دوره قبل از آقای خاتمی به ۱۰۴۷۸۲۹ ریال در دوره آقای خاتمی می باشد. می توان گفت که توسعه این شاخص در مقایسه با کشور بهبود نشان می دهد.

۴-۴ نسبت جواز تاسیس واحد صنعتی به هر صد هزار نفر جمعیت

میانگینها حاکی از این است که علی رغم افزایش تعداد جواز تاسیس در استان کرمان از ۱۱ مورد در دوره قبل از دوره آقای هاشمی به ۱۲ مورد در دوره آقای هاشمی، اما در مقایسه با میانگین کشوری نه تنها افزایش نشان نمی دهد بلکه با کاهش مواجه بوده به طوری که تفاضل آن با کشور از ۹/۲ در دوره قبل از آقای هاشمی به ۴/۶- رسیده است. می توان اظهار نمود که در دوره ریاست جمهوری مزبور توسعه این شاخص در مقایسه با کشور بهبود نیافته است.

اما در استان یزد وضع متفاوت است به طوری که از ۲۷ مورد در دوره قبل از آقای خاتمی به ۷۳ مورد در دوره آقای خاتمی افزایش یافته و از جاییکه تفاضل آن با متوسط کشور از ۱۰/۳ مورد در دوره قبل از آقای خاتمی به ۵۳ مورد در دوره آقای خاتمی می باشد. می توان گفت که توسعه این شاخص در مقایسه با کشور بهبود نشان می دهد.

۴-۵ نسبت پروانه های بهره برداری صادر شده به هر صد هزار نفر جمعیت

میانگینها حاکی از این است که علی رغم افزایش تعداد پروانه بهره برداری صادر شده در استان کرمان از ۲/۴ مورد در دوره قبل از دوره آقای هاشمی به ۳/۴ مورد در دوره آقای هاشمی، اما در مقایسه با میانگین کشوری نه تنها افزایش نشان نمی دهد بلکه با کاهش مواجه بوده و به طوری که تفاضل آن با کشور از ۹/۰ مورد در دوره قبل از آقای هاشمی به ۷/۰ مورد رسیده است. می توان اظهار نمود که در دوره ریاست جمهوری مزبور توسعه این شاخص در مقایسه با کشور بهبود نیافته است.

در استان یزد از ۱۵ مورد در دوره قبل از دوره آقای خاتمی به ۲۲ مورد در دوره آقای خاتمی افزایش نشان می دهد به طوری که تفاضل آن با متوسط کشور از ۱۰/۹ مورد در دوره قبل از آقای خاتمی به ۱۷ مورد رسیده است. بنابراین می توان اظهار نمود که در دوره ریاست جمهوری مزبور توسعه این شاخص در مقایسه با کشور بهبود داشته است.

۴-۶ نسبت کارگاه های ده نفر کارکن و بیشتر به هر صد هزار نفر جمعیت

همانطوری که در شاخص قبل بیان شد. استان کرمان در مقایسه با کشور جواز تاسیس کمتری صادر نموده است. و از آنجا که پروانه بهره برداری نیز به واحد هایی که قبلاً جواز تاسیس دریافت نموده اند صادر می شود. در اینجا نیز مشاهده می شود که استان کرمان در دوره قبل از آقای هاشمی ۴/۶ مورد در برابر هر صد هزار نفر جمعیت به ۷/۷ مورد در دوره آقای هاشمی و به ۱۰ مورد در دوره بعد افزایش یافته است. اما در مقایسه با متوسط کشور از تفاضل ۶/۷- در دوره قبل از آقای هاشمی به ۷/۹- در دوره آقای هاشمی رسیده که می توان گفت که توسعه این شاخص در دوره ریاست جمهوری مزبور بهبود نیافته است.

استان یزد در دوره قبل از آقای خاتمی ۴۱ مورد در برابر هر صد هزار نفر جمعیت به ۴۹ مورد در دوره آقای خاتمی افزایش یافته است. و در مقایسه با متوسط کشور از تفاضل ۲۵/۴ در دوره قبل از آقای خاتمی به ۲۷ در دوره آقای خاتمی رسیده که می توان گفت که توسعه این شاخص در دوره ریاست جمهوری مزبور بهبود یافته است.

۴-۷ نسبت سرمایه گذاری بخش صنعت به هر هزار نفر جمعیت (بر اساس پروانه بهره

برداری)

از جایی که بعضی از شاخصها در بلند مدت به نتیجه می رسند در این شاخص مشاهده می شود که میزان سرمایه گذاری بخش صنعت با توجه به پروانه بهره برداری صادر شده، در دوره قبل از هاشمی ۴۷۷۸۲ میلیون ریال و در دوره بعد از هاشمی ۵۵۲۴۵ میلیون ریال و در دوره بعد از آقای هاشمی ۲۱۹۹۳۷ میلیون ریال بوده است و تفاضل دوره ها با متوسط کشور در دوره قبل از آقای هاشمی ۳۶۶۵۵ در دوره آقای هاشمی ۱۱۱۵ و در دوره بعد از آقای هاشمی ۸۸۰۷۰ می باشد. بنابراین می توان گفت که توسعه این شاخص در دوره مزبور از بهبود داشته است.

میانگین این شاخص در استان یزد ۳۰۵۶۳۲ میلیون ریال در دوره قبل از آقای خاتمی و ۸۸۴۹۲۵ در دوره آقای خاتمی بوده است و از آنجا که تفاضل آن با متوسط کشور از ۲۵۰۳۸۷ میلیون ریال در دوره قبل از آقای خاتمی به ۶۶۴۹۸۸ میلیون ریال در دوره آقای خاتمی افزایش یافته می توان گفت که توسعه این شاخص در دوره ریاست جمهوری مزبور بهبود داشته است.

۴-۸ نسبت بودجه آموزشی به جمعیت (مبلغ به ریال)

میانگینهای بودجه آموزشی کشور و استانهای یزد و کرمان نشان از تفاوت در توزیع اعتبارات آموزشی است. بطوری که استان کرمان در دوره قبل از آقای هاشمی ۱۲۱۰۵ ریال و در دوره آقای

هاشمی ۵۵۸۰۰ ریال و در دوره بعد از آقای هاشمی به ۲۷۰۸۰۰ ریال به ازاء هر نفر افزایش یافته است. و در مقایسه با کشور در دوره قبل از آقای هاشمی ۲۵۰۵ ریال و در دوره آقای هاشمی ۱۲۶۴۰ ریال و در دوره بعد از آقای هاشمی ۶۳۳۰۰ ریال بوده است که نشان از توسعه این شاخص در دوره های مورد مطالعه می باشد. و می توان گفت که توسعه این شاخص در دوره ریاست جمهوری مزبور بهبود یافته است.

استان یزد نیز در دوره قبل از آقای خاتمی به ازای هر نفر ۶۲۶۰۰ ریال و در دوره آقای خاتمی به ۲۷۸۵۰۰ ریال افزایش یافته. و تفاضل آن با متوسط کشور در دوره قبل از آقای خاتمی ۱۹۴۴۰ و در دوره آقای خاتمی به ۷۱۰۰۰ ریال رسیده که می توان گفت توسعه این شاخص در دوره ریاست جمهوری مربوطه بهبود یافته است.

۹-۴ نسبت دانشجوی به هر صد هزار نفر جمعیت

نسبت دانشجوی به هر هزار نفر جمعیت در استان کرمان نشان از افزایش دارد. به طوری که از ۶۳۴ نفر در دوره قبل از آقای هاشمی به ۱۶۶۲ نفر در دور آقای هاشمی و به ۲۸۰۲ نفر در دوره بعد از آقای هاشمی افزایش یافته است. و در مقایسه با متوسط کشور افزایش یافته اما در مقایسه با متوسط کشور که در دوره قبل از آقای هاشمی ۲۲۳ نفر و در دوره آقای هاشمی ۱۲۱/۷ نفر تفاضل داشته است که می توان گفت توسعه این شاخص در دوره ریاست جمهوری مزبور بهبود نداشته است.

اما این نسبت در استان یزد از ۲۳۳۵ نفر در دوره قبل از آقای خاتمی به ۳۹۳۶/۵ نفر در دوره آقای خاتمی افزایش یافته است. و در مقایسه با متوسط کشور که در دوره قبل از آقای خاتمی ۷۹۴/۴ نفر بیشتر بوده و در دوره آقای خاتمی به ۱۶۱۷/۷ نفر افزایش یافته که می توان گفت توسعه این شاخص در دوره ریاست جمهوری مربوطه بهبود یافته است.

۱۰-۴ نسبت کلاس به محصل

در استان کرمان نسبت کلاس به محصل در دوره قبل از آقای هاشمی ۲۶/۴ دانش آموز بوده و در دوره آقای هاشمی به ۲۷ و دوره پس از آقای هاشمی به ۲۵ دانش آموز رسیده که در مقایسه با کشور این استان در دوره قبل از آقای هاشمی ۳/۸- و در دوره آقای هاشمی ۴/۸- دانش آموز کمتر در کلاس

درس بوده است و از جایی که $4/8$ - کمتر از $3^x/88$ - می باشد می توان اظهار نمود که این شاخص در دوره ریاست جمهوری مربوطه افزایش یافته است.

در استان یزد نسبت کلاس به محصل در دوره قبل از آقای خاتمی $26/5$ بوده. و در دوره آقای خاتمی به $23/8$ رسیده و در مقایسه با کشور این استان در دوره قبل از آقای خاتمی $5/3$ - و در دوره آقای خاتمی به $4/2$ - دانش آموز کمتر در کلاس داشته است و از جایی که $5/3$ - کمتر از $4/8$ - می باشد می توان اظهار نمود که این شاخص در دوره ریاست جمهوری مربوطه بهبود نیافته است.

۱۱-۴ میانگین کتابخانه عمومی نسبت به هر صد هزار نفر جمعیت

میانگین این شاخص در استان کرمان در دوره قبل از آقای هاشمی $1/3$ و در دوره آقای هاشمی $6/1$ و دوره بعد از آقای هاشمی به $2/8$ افزایش یافته است که نشان از توجه فوق العاده به این شاخص می باشد. و با توجه به تفاضل آن با متوسط کشور که در دوره قبل از آقای خاتمی 36 ، در دوره آقای هاشمی 4 و در دوره بعد از آقای هاشمی 7 بوده است می توان گفت که این شاخص در دوره ریاست جمهوری مربوطه افزایش داشته است.

این شاخص در استان یزد نیز در دو دوره قبل از آقای خاتمی $3/6$ و در دوره آقای خاتمی به $5/8$ کتابخانه به ازای هر صد هزار نفر ارتقاء یافته است و در مقایسه با متوسط کشور نشان از افزایش دارد به طوری که تفاضل با متوسط کشور از $2/4$ در دوره قبل از آقای خاتمی به $3/7$ در دوره آقای خاتمی می باشد بنابراین میتوان گفت که این شاخص در دوره ریاست جمهوری مربوطه افزایش یافته است.

۱۲-۴ نسبت بیمه تامین اجتماعی به هر هزار نفر جمعیت

استان کرمان در دوره قبل از آقای هاشمی در برابر هر هزار نفر جمعیت 46 نفر در دوره آقای هاشمی 73 نفر و در دوره بعد از آقای هاشمی 106 نفر بیمه شده اصلی تامین اجتماعی داشته که در مقایسه با متوسط کشور در دوره قبل از آقای هاشمی دو نفر کمتر و در دوره های بعدی با متوسط کشور برابر شده است. پس می توان گفت که این شاخص در دوره ریاست جمهوری مربوطه بهبود داشته است.

استان یزد در دوره قبل از آقای خاتمی 100 نفر و در دوره آقای خاتمی 131 نفر در هزار نفر جمعیت بیمه شده تامین اجتماعی داشته است و با توجه به تفاضل آن با متوسط کشور که 27 نفر در دوره

۱- چون هر دو عدد کمتر از متوسط کشور است. از آنجا که نسبت کمتر نشان از وضعیت مطلوب دارد. و چون در دوره آقای هاشمی این نسبت در مقایسه با کشور کمتر شده است. بنابراین این شاخص در برابر دوره قبل بهتر شده است.

قبل از آقای خاتمی و ۳۵ نفر در دوره آقای خاتمی بوده می توان گفت که توسعه این شاخص در دوره ریاست جمهوری مزبور افزایش یافته است.

۱۳-۴ نسبت پزشک به هر صد هزار نفر جمعیت

استان کرمان در دوره قبل از آقای هاشمی در برابر هر صد هزار نفر جمعیت ۲۶ پزشک، در دوره آقای هاشمی ۳۱ پزشک و در دوره بعد از آقای هاشمی ۳۸ نفر پزشک داشته است که در مقایسه با متوسط کشور در دوره قبل از آقای هاشمی ۵/ و در دوره آقای هاشمی ۷/ و در دوره بعد از آقای هاشمی ۳/۳ پزشک بیشتر داشته که می توان گفت که این شاخص در دوره ریاست جمهوری مزبور افزایش داشته است.

استان یزد در دوره قبل از آقای خاتمی در برابر هر صد هزار نفر جمعیت ۵۰/۵ پزشک و در دوره آقای خاتمی ۶۷/۳ پزشک داشته است که در مقایسه با متوسط کشور در دوره قبل از آقای خاتمی ۲۰/۲ و در دوره آقای خاتمی ۳۲/۶ پزشک بیشتر داشته که می توان گفت که این شاخص در دوره ریاست جمهوری مزبور بهبود داشته است.

۱۴-۴ نسبت تخت بیمارستان به هر صد هزار نفر جمعیت

استان کرمان در دوره قبل از آقای هاشمی در برابر هر صد هزار نفر جمعیت ۱۶۱ تخت، در دوره آقای هاشمی ۱۸۴/۵ تخت و در دوره بعد از آقای هاشمی ۱۶۹/۳ تخت درمانی داشته است که در مقایسه با متوسط کشور در دوره قبل از آقای هاشمی ۱۵/۵ و در دوره آقای هاشمی ۲۵ و در دوره بعد از آقای هاشمی ۵/۳ تخت داشته است. که می توان گفت که این شاخص در دوره ریاست جمهوری مزبور افزایش داشته است. و بعد از دوره مربوطه این شاخص افت چشمگیری داشته است.

استان یزد در دوره قبل از آقای خاتمی در برابر هر صد هزار نفر جمعیت ۲۷۱/۵ تخت و در دوره آقای خاتمی ۲۸۶/۶ تخت داشته است که در مقایسه با متوسط کشور در دوره قبل از آقای خاتمی ۱۱۲ و در دوره آقای خاتمی ۱۲۲/۶ تخت بیشتر داشته که می توان گفت که این شاخص در دوره ریاست جمهوری مزبور بهبود داشته است.

۱۵-۴ نسبت مسافرین هوایی به هر صد هزار نفر جمعیت

با توجه به میانگین استان کرمان در دوره قبل از آقای هاشمی ۵ نفر و در دوره آقای هاشمی ۱۰ نفر و در دوره بعد از آقای هاشمی ۹/۸ نفر در برابر هر صد هزار نفر جمعیت از هواپیما به عنوان وسیله سفر استفاده نموده اند و با توجه به تفاضل این شاخص با متوسط کشوری که ۴/۱- در دوره قبل از آقای

هاشمی و ۲/۱- در دوره آقای هاشمی و ۳/۲- برای دوره بعد از آقای هاشمی نشان می دهد می توان گفت که این شاخص در دوره ریاست جمهوری مزبور بهبود داشته است.

با توجه به میانگینهای (جدول ۵-۱-۱۶) استان یزد در دوره قبل از آقای خاتمی ۱۴/۵ نفر و در دوره آقای خاتمی ۱۴/۸ نفر در برابر هر صد هزار نفر جمعیت از هواپیما به عنوان وسیله سفر استفاده نموده اند و با توجه به تفاضل این شاخص با متوسط کشوری که ۲/۴ در دوره قبل از آقای خاتمی و ۱/۸ در دوره آقای خاتمی نشان می دهد می توان گفت که این شاخص در دوره ریاست جمهوری مزبور افزایش نداشته است.

۱۶-۴ نسبت مسافری شبکه ریلی به ازاء هر صد هزار نفر جمعیت (خروجی)

با توجه به میانگین استان کرمان در دوره قبل از آقای هاشمی ۲/۴ نفر و در دوره آقای هاشمی ۲/۷۵ نفر و در دوره بعد از آقای هاشمی ۶/۱ نفر در برابر هر صد هزار نفر جمعیت از قطار به عنوان وسیله سفر استفاده نموده اند و با توجه به تفاضل این شاخص با متوسط کشوری که ۱۰- در دوره قبل از آقای هاشمی و ۱۲- در دوره آقای هاشمی و ۱۱/۷- برای دوره بعد از آقای هاشمی نشان می دهد می توان گفت که این شاخص در دوره ریاست جمهوری مزبور افزایش نداشته است. اما با توجه به زیرساختهایی که در دوره مربوطه صورت گرفته دلیل بهبودی این شاخص در دوره بعد است.

با توجه به میانگینهای (جدول ۵-۱-۱۷) استان یزد در دوره قبل از آقای خاتمی ۶/۵ نفر و در دوره آقای خاتمی ۲۱ نفر در برابر هر صد هزار نفر جمعیت از قطار به عنوان وسیله سفر استفاده نموده اند و با توجه به تفاضل این شاخص با متوسط کشوری که ۸/۳- در دوره قبل از آقای خاتمی و ۳/۲ در دوره آقای خاتمی نشان می دهد می توان گفت که رشد این شاخص در دوره ریاست جمهوری مزبور بهبود داشته است.

۱۷-۴ نسبت مشترکین تلفن خانگی به ازاء هر صد نفر جمعیت

با توجه به میانگینها استان کرمان در دوره قبل از آقای هاشمی ۲/۸ مشترک و در دوره آقای هاشمی ۴/۵ مشترک و در دوره بعد از آقای هاشمی ۹/۱ مشترک تلفن در برابر هر صد نفر جمعیت وجود داشته است. و با توجه به تفاضل این شاخص با متوسط کشوری که ۳۷- در دوره قبل از آقای هاشمی و ۱/۳- در دوره آقای هاشمی و ۲/۷- برای دوره بعد از آقای هاشمی نشان می دهد می توان گفت که این شاخص در دوره ریاست جمهوری مزبور بهبود نداشته است.

با توجه به میانگینهای (جدول ۵-۱-۱۸) استان یزد در دوره قبل از آقای خاتمی ۸/۵ مشترک و در دوره آقای خاتمی ۱۸/۱ مشترک در برابر هر صد نفر جمعیت مشترک تلفن خانگی وجود داشته و با

توجه به تفاضل این شاخص با متوسط کشور که $2/7$ در دوره قبل از آقای خاتمی و $6/3$ در دوره آقای خاتمی نشان می دهد می توان گفت که توسعه این شاخص در دوره ریاست جمهوری مزبور افزایش داشته است.

۱۸-۴ نسبت تخت اقامتی به هر صد هزار نفر جمعیت

با توجه به میانگینها استان کرمان در دوره قبل از آقای هاشمی 28 تخت اقامتی و در دوره آقای هاشمی 35 تخت اقامتی و در دوره بعد از آقای هاشمی 63 تخت اقامتی در برابر هر صد نفر جمعیت وجود داشته است. وبا توجه به تفاضل این شاخص با متوسط کشوری که $33/8$ در دوره قبل از آقای هاشمی و $33/2$ در دوره آقای هاشمی و $22/7$ برای دوره بعد از آقای هاشمی نشان می دهد می توان گفت که این شاخص در دوره ریاست جمهوری مزبور افزایش نداشته است. اما با توجه به زیرساختهایی که در دوره مربوطه صورت گرفته دلیل بهبودی این شاخص در دوره بعد است.

با توجه به میانگینها استان یزد در دوره قبل از آقای خاتمی $51/6$ تخت اقامتی و در دوره آقای خاتمی $68/8$ تخت اقامتی در برابر هر صد نفر جمعیت وجود داشته و با توجه به تفاضل این شاخص با متوسط کشور که $15/4$ در دوره قبل از آقای خاتمی و $16/9$ در دوره آقای خاتمی نشان می دهد می توان گفت که این شاخص در دوره ریاست جمهوری مزبور بهبود نداشته است.

۱۹-۴ طول راههای آسفالت به ازاء هر هزار کیلومتر مربع مساحت (کیلومتر)

با توجه به میانگینها استان کرمان در دوره قبل از آقای هاشمی $19/17$ کیلومتر راه آسفالت و در دوره آقای هاشمی 24 کیلومتر راه آسفالت و در دوره بعد از آقای هاشمی $39/8$ کیلومتر راه آسفالت در برابر هر هزار کیلومتر مربع مساحت وجود داشته است. وبا توجه به تفاضل این شاخص با متوسط کشوری که $15/7$ در دوره قبل از آقای هاشمی و $22/5$ در دوره آقای هاشمی و $22/6$ برای دوره بعد از آقای هاشمی نشان می دهد می توان گفت که این شاخص در دوره ریاست جمهوری مزبور افزایش نداشته است.

با توجه به میانگینهای استان یزد در دوره قبل از آقای خاتمی $33/6$ کیلومتر راه آسفالت و در دوره آقای خاتمی با شهرستان وسیع طبس 33 کیلومتر و بدون شهرستان طبس 39 کیلومتر راه آسفالت در برابر هر هزار کیلومتر مربع مساحت وجود داشته و با توجه به تفاضل این شاخص با متوسط کشور که $12/9$ در دوره قبل از آقای خاتمی و $29/4$ در دوره آقای خاتمی با طبس و $23/4$ بدون شهرستان طبس نشان می دهد می توان گفت که این شاخص در دوره ریاست جمهوری مزبور بهبود نداشته است.

۲۰-۴ میانگین ضریب عمرانی* (بر اساس بودجه سالیانه)

از آنجا که میانگین ضریب عمرانی استان کرمان در دوره قبل از آقای هاشمی ۳۸۲۷۵ و در دوره آقای هاشمی ۱۴۱۴۱۳۰ بوده و در دوره بعد از آقای هاشمی ۷۷۱۳۰۶ بوده و با توجه به تفاضل این شاخص با متوسط کشور که ۳۶۱۵- در دوره قبل از آقای هاشمی، ۱۲۶۵۲۲۳- در دوره آقای هاشمی و ۳۷۰۸۴۹- بعد از دوره ریاست جمهوری مربوطه نشان می دهد می توان گفت این شاخص در دوره ریاست جمهوری مزبور افزایش نیافته است.

میانگین ضریب عمرانی استان یزد در دوره قبل از آقای خاتمی ۱۴۳۰۶۰/۹ و در دوره آقای خاتمی با شهرستان طبس ۸۰۶۳۲۳/۸ و بدون شهرستان طبس ۸۲۹۶۶۳ بوده است. و تفاضل آن با کشور در دوره قبل از آقای خاتمی ۱۲۶۶۲۹۲- و در دوره آقای خاتمی با شهرستان طبس ۳۳۵۸۳۲- و بدون شهرستان طبس ۳۱۲۴۹۲- می باشد بنابراین می توان ادعا کرد که این شاخص در دوره ریاست جمهوری مزبور بهبود داشته است.

$$\frac{\text{بودجه عمرانی}}{\text{مساحت}} \div \frac{\text{بودجه عمرانی}}{\text{جمعیت}}$$

۵- تجزیه و تحلیل:

تجزیه و تحلیل آمار بدست آمده نشان می دهد که دسترسی به فرصت ریاست جمهوری سبب ارتقاء سطح شاخصهای توسعه استانهای کرمان و یزد نسبت به میانگینهای کشوری آن شده است. و این امر نشان دهنده آن است که علایق مکانی هر فرد تا حد زیادی در تصمیم گیریها و جهت گیریهای برنامه ریزی اقتصادی وی موثر است و می تواند باعث توسعه نامتوازن نواحی جغرافیایی شود.

چنانچه در جدول ۱ مشاهده می شود از مجموع ۲۰ شاخص مورد نظر در استان کرمان در دوره ۷۵ - ۱۳۷۰ یازده شاخص: سطح زیر کشت به هر صد کیلو متر مربع مساحت، سرانه بودجه آموزشی به جمعیت، نسبت کلاس به محصل، نسبت مسافر هوایی به هر صد نفر جمعیت، پوشش بیمه تامین اجتماعی به هر هزار نفر جمعیت، نسبت تخت درمانی به هر صد هزار نفر جمعیت، نسبت سرمایه گذاری بخش صنعت به جمعیت، نسبت دانشجو به هر صد هزار نفر جمعیت، نسبت کتابخانه عمومی به هر صد هزار نفر جمعیت و نسبت تخت اقامتی به هر صد هزار نفر جمعیت در مقایسه با میانگینهای کشوری آن افزایش نشان می دهد.

در استان یزد در دوره زمانی ۸۱-۱۳۷۵ (جدول ۱) سطح ۱۵ شاخص: سرمایه گذاری بخش صنعت به جمعیت، نسبت جواز تاسیس صنعتی به هر صد هزار نفر جمعیت، نسبت کارگاه بزرگ به هر

* - اصطلاح ضریب عمرانی به همراه مدل و فرمول محاسباتی آن اولین بار توسط دکتر محمد رضا حافظ نیا طرح و در این تحقیق مورد استفاده قرار گرفته است.

صد هزار نفر جمعیت، نسبت پروانه بهره برداری به هر صد هزار نفر جمعیت، نسبت سطح زیر کشت به هر صد کیلو متر مربع مساحت، نسبت وام کشاورزی به سطح زیر کشت، سرانه بودجه آموزشی به جمعیت، نسبت دانشجوی به هر صد هزار نفر جمعیت، نسبت کتابخانه عمومی به هر صد هزار نفر جمعیت، نسبت مسافر قطار به هر صد نفر جمعیت، نسبت مشترکین تلفن خانگی به هر صد نفر جمعیت، طول راه آسفالته به هر هزار کیلو متر مربع مساحت، نسبت بیمه تامین اجتماعی به هر هزار نفر جمعیت، نسبت پزشک به هر صد هزار نفر جمعیت، نسبت تخت درمانی به هر صد هزار نفر جمعیت در مقایسه با متوسط کشوری آن افزایش یافته است. بطوری که تمامی شاخصهای مورد مطالعه در بخشهای صنعت و معدن، آموزشی فرهنگی، و بهداشت و درمان ارتقاء یافته اند.

جدول ۱ تفاضل شاخصهای مورد مطالعه با کشور

استان			کرمان			یزد	
نام شاخص			الف	ب	ج	نتیجه	ب
						ج	نتیجه
نسبت جواز تاسیس صادر شده به هر صد هزار نفر جمعیت			۹/۲	-۴/۶	-۸/۶	۵۳	+
نسبت سرمایه گذاری بخش صنعت به هر صد هزار نفر جمعیت			۳۲۶۵۵	۱۱۱۵	۸۸۰۷۰	۲۵۰۳۸۷	+
نسبت کار گاه های بزرگ به هر صد هزار نفر جمعیت			-۶/۷	-۷/۹	-۱۲	۲۵/۴	+
نسبت پروانه بهره برداری صادر شده به هر صد هزار نفر جمعیت			۰/۹	۰/۷	-۱/۵	۱۰/۹	+
نسبت سطح زیر کشت به هر صد کیلو متر مربع مساحت			-۵۹۸	-۵۰۲	-۴۳۸	-۷۴۴	+
عملکرد گندم آبی در هکتار			۳۲	-۱۱۷	-۶۰۳	۷۹۸	-
نسبت کود شیمیایی توزیع شده به سطح زیر کشت			۶۶	۴۷	۵۰	۳۹۱	-
وام اختصاص یافته به بخش کشاورزی نسبت به سطح زیر کشت			۵۵۸۳	-۲۲۶۹۳	-۱۴۹۸۸۳	۲۸۰۶۶۷	+
سرانه بودجه آموزشی به جمعیت			۲۵۰۵	۱۲۶۴۰	۶۳۳۰۰	۱۹۴۴۰	+
نسبت کلاس به محصل			-۳/۸	-۴/۸	-۳	-۵/۳	-
نسبت دانشجوی به هر هزار نفر جمعیت			۲۲۳/۲	۱۲۱/۷	۴۸۳/۲	۷۹۴/۴	+
نسبت کتابخانه عمومی به هر صد هزار نفر جمعیت			۰/۳۶	۰/۴	۰/۷	۳/۶	+
نسبت مسافر هوایی به هر صد نفر جمعیت			-۴/۱	-۲/۱	-۳/۲	۲/۴	+
نسبت مسافر قطار به هر صد نفر جمعیت			-۱۰	-۱۲	-۱۱/۷	۶/۵	+
تعداد تخت اقامتی به هر صد هزار نفر جمعیت			-۳۳/۸	-۳۳/۲	-۲۲/۷	-۱۵/۴	+
مشترکین تلفن خانگی به هر صد نفر جمعیت			-۰/۳۷	-۱/۳	-۲/۷	۲/۷	+

+	۳۸	۳۳/۶	-	-۲۲/۶	-۲۲/۵	-۱۵/۷	طول راههای آسفalte نسبت به هر هزار کیلومتر مربع مساحت
+	۳۵	۲۷	+	۰	۰	-۲	پوشش بیمه تامین اجتماعی به هر هزار نفر جمعیت
+	۳۲/۶	۲۰/۲	+	۳/۳	۰/۷	۰/۵	نسبت پزشک به هر صد هزار نفر جمعیت
+	۱۲۲/۶	۱۱۲	+	۵/۳	۲۵	۱۵/۵	نسبت تخت درمانی به هر صد هزار نفر جمعیت
-	-۳۳۵۸۳۲	-۱۲۶۶۳۹۳	-	۳۷۰۸۴۹	-۱۲۶۵۲۲۳	-۳۶/۵	ضریب عمرانی

راهنما: الف = سالهای ۶۹-۱۳۶۴ ب = سالهای ۷۵-۱۳۷۰ ج = سالهای ۸۱-۱۳۷۶

بطور کلی از مطالعه ۲۰ شاخص مورد نظر در استان کرمان در دوره ۷۵ - ۱۳۷۰ یازده شاخص و در استان یزد در دوره زمانی ۸۱-۱۳۷۵ سطح ۱۵ شاخص در مقایسه با میانگینهای کشوری آن افزایش نشان می دهد. با توجه به مطالب فوق می توان ادعا کرد که دسترسی به فرصت ریاست جمهوری در توسعه شاخصهای استان کرمان در مقایسه با متوسط کشور تأثیر داشته است و در استان یزد تأثیر دسترسی به فرصت ریاست جمهوری در مقایسه با متوسط کشور بیشتر بوده است.

۸- نتیجه گیری

آقای هاشمی رفسنجانی با شعار محوری توسعه اقتصادی به منظور بازسازی کشور پس از ۸ سال جنگ در سال ۱۳۶۸ دولت را در شرایطی در دست گرفت که کشور دچار مشکل اساسی گردیده بود. در همین راستا ضرورت تخصیص اعتبارات در طی ۸ سال جنگ به امر دفاع به طور طبیعی مشکلات توسعه بویژه در بخش زیر ساختها را در کشور ایجاد نموده بود. شرایط دشوار فراروی دولت سرمایه گذاری متعادل در بخشهای مختلف را با رعایت حقوق مکانها طلب مینمود که با برآورد نتایج تحقیق فوق مشخص می گردد. ۱۱ شاخص از ۲۰ شاخص در نظر گرفته شده برای تحقیق در استان کرمان در مقایسه با میانگین کشور افزایش داشته است. هر چند که در مجموع این سطح از توسعه ب

رای استان کرمان در مقایسه با وضعیت استان نسبت به کشور تفاوت معناداری را بطور جدی نشان نمی دهد ولی بر اساس یافته های تحقیق مشخص می گردد در صورت عدم انتخاب آقای هاشمی رفسنجانی بطور طبیعی این سطح از خدمات به استان تعلق نمی گرفت.

در سال ۱۳۷۶ آقای خاتمی با شعار محوری توسعه سیاسی دولت را تحویل گرفت و در راستای اجرای برنامه های چهار ساله به تدوین سیاستهای دولت جدی پرداخت. هر چند که این دولت نیز مصون از توجه خاص به زادگاه نبود و بر اساس بررسی صورت گرفته در خصوص ۱۵ شاخص از ۲۰ شاخص در نظر گرفته شده در استان یزد نسبت به میانگین کشوری افزایش نشان می دهد.

این تحقیق علاوه بر آنچه در پی آن بود و موفق به ارزیابی آن شد به برخی تصورات جغرافی دانان نیز مهر تاییدی زد و تصور آنها مبنی بر تعلق مکانی فرد و گروه به موطن و زادگاه خود را ثابت کرد. در عین حال این مسئله شایان توجه است که به لحاظ اخلاقی و در جهت توسعه فضایی یک کشور و لزوم دستیابی آحاد یک جامعه به رفاه و توسعه، این نوع برنامه ریزی ها و توسعه نا متوازن در یک کشور نه تنها دست یابی به عدالت جغرافیایی را نا ممکن می سازد بلکه در مواردی می تواند سبب نابرابری توسعه فضایی در یک کشور باشد. که این امر ناامنی و اعتراضاتی را در درازمدت ایجاد خواهد کرد.

از طرف دیگر یکی از اهداف انقلاب اسلامی ایران رسیدن به خودکفایی و رفع تبعیض و نابرابری بین مناطق و توسعه مناطق با توجه به استعداد هر مکان بوده است. در همین زمینه حضرت امام خمینی فرموده است: "حق ندارد حاکم و ولی امر، یک ناحیه را بیشتر به آن توجه کند تا ناحیه دیگر، حق ندارد یک طرف کشور را زیاده تر از طرف دیگر کشور آباد کند، حق ندارد حتی یک جایی را کمتر از جای دیگر فرض کنید که خیابان کشی کند یا اینکه آسفالت کند... بنا نبوده است که یک حاکمی وقتی حکومت کند یک جایی را از جای دیگر فرق بگذارد مگر آن وقت که انحراف پیدا شد [۱۷، ص ۱۰۷]. بدین ترتیب لازم است تا در برنامه ریزیهای توسعه و در تخصیص اعتبارات در کشور به این فرموده امام خمینی توجه بیشتری مبذول شده تا از توسعه نابرابر نواحی جلوگیری شود.

۹- پیشنهادات:

دستیابی به توسعه برابر و متوازن به نحوی که همه مناطق یک کشور بتوانند از پتانسیلهای خود در جهت رفاه و آسایش مردم ساکن استفاده کنند مستلزم توسعه برابر و استفاده متعادل مردم یک کشور از امکانات توسعه است. بنابراین در این زمینه لازم است تا در برنامه ریزیهای توسعه به نحوی عمل شود که این امر تحقق پیدا کند و عدالت جغرافیایی محقق شود از این رو پیشنهادات زیر ارائه می شود.

۱- در کشور ساز و کاری به وجود آید تا بر کار شخصیت های سیاسی موثر در توسعه کشور نظارت مستمر داشته باشد.

۲- مشابه این تحقیق در سطح محدود تری مثلاً مقایسه شهرستان زادگاه شخصیت سیاسی با سایر شهرستانهای استان مربوطه انجام شود تا شدت و حدت این امر هر چه بهتر مشخص شود.

منابع:

- ۱- حافظ نیا؛ محمدرضا (۱۳۸۱). جغرافیای سیاسی ایران، تهران: سمت.
- ۲- مجتهد زاده؛ پیروز (۱۳۸۱). جغرافیای سیاسی و سیاست جغرافیایی، تهران: سمت.
- ۳- مویر؛ ریچارد (۱۳۷۹). در آمدی نو بر جغرافیای سیاسی، ترجمه دره میرحیدر با همکاری رحیم صفوی، تهران: انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح.
- ۴- قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران؛ (۱۳۷۷). تهران: نشر چاپ گستر.
- ۵- مرکز آمار ایران سالنامه های آماری کشوری، استان کرمان و استان یزد سالهای ۸۱-۱۳۶۴.
- ۶- خیر اندیش، اسدالله (۱۳۶۸). با من به کرمان بیایید، تهران: نشر وحید.
- ۷- مستوفی الممالکی، رضا، (۱۳۷۵). آشنایی با جغرافیای یزد، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- ۸- راولینگ؛ النور ام (۱۳۷۷). جغرافیا در قرن بیست و یکم، مترجم لاهوتی، حسن، مشهد: آستان قدس رضوی.
- ۹- شکویی حسین (۱۳۷۷). اندیشه های نو در جغرافیا، جلد اول، تهران: گیتاشناسی.
- 10- Dikshit Rammesh Dutta; 1994, Political Geography; New Delhi; tata moGraw-Hill publishing

11- Knox, Paul L. & Sallie, A. Marston. 1993. Place and region in global context Human Geography, New Jersey prentice Hall

۱۲- افروغ عماد (۱۳۷۵). *فضا و نابرابری اجتماعی*، تهران: دانشگاه تربیت مدرس.

۱۳- میرحیدر دره (۱۳۷۱). *مبانی جغرافیای سیاسی*، تهران: سمت.

۱۴- تودارو، مایکل (۱۳۷۰). *توسعه اقتصادی جهان سوم*، مترجم، فرجادی، غلامعلی، تهران: سازمان برنامه و بودجه.

۱۵- طاهری، شهنام (۱۳۷۶). *توسعه اقتصادی و برنامه ریزی*، تهران: نشر آروین.

۱۶- قره باغیان، مرتضی (۱۳۷۲). *اقتصاد رشد و توسعه*، تهران: نشر نی.

۱۷- خمینی، روح الله (۱۳۷۹). *روح الله خمینی*، مرکز فرهنگی نور ولایت، تهران: نشر پیام مهدی.